

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента
кафедри теоретичної, музично-інструментальної та вокальної
підготовки

Горожанкіної Оксани Юріївни

на дисертаційне дослідження

Чжен Ланьюе

**«Формування художньо-виконавської емотивності
здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки»,**
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Трансформаційні процеси, що охопили сучасну систему вищої мистецької освіти України та світу, актуалізують пошук нових векторів фахової підготовки музикантів-виконавців. У контексті інтенсивної цифровізації та поширення змішаних форм навчання особливої гостроти набуває проблема збереження та розвитку сутнісних характеристик музичного виконавства, серед яких центральне місце посідає художньо-виконавська емотивність. Авторське звернення до категорії емотивності як інтегративного феномену дозволяє розширити межі фахової підготовки здобувачів у процесі фортепіанного навчання, акцентуючи увагу на їхній здатності до глибокої художньої рефлексії та смислотворчої інтерпретації музичних творів. У дослідженні Чжен Ланьюе художньо-виконавська емотивність обґрунтовується як професійно значуща якість, що підлягає системному формуванню в процесі фортепіанного навчання. Науковий пошук авторки є прямою відповіддю на запити сучасної мистецької педагогіки щодо подолання суперечностей між вимогами до сформованості художньо-виконавської емотивності виконавця та недостатньою методичною розробленістю конкретних засобів її розвитку у вищій школі. Актуальність теми дослідження підкреслюють визначені Чжен Ланьюе суперечності між: зростаючою роллю емоційно-комунікативних ресурсів особистості в умовах динамічних соціокультурних трансформацій сучасного світу та недостатньою увагою освітніх систем до розвитку емотивного потенціалу як важливої складової професійної підготовки фахівців гуманітарного й мистецького профілю; визнанням у теорії мистецької освіти емоційно-художнього компонента як важливої умови формування творчої особистості та відсутністю цілісних концептуальних і методичних підходів до педагогічного формування художньо-виконавської емотивності майбутніх фахівців; високим художньо-виховним потенціалом фортепіанного виконавства як базової складової професійної підготовки музиканта та обмеженістю практичних механізмів і науково-методичного забезпечення, спрямованих на цілеспрямований розвиток художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Дисертанткою чітко визначено й обґрунтовано структуру дисертації, яка складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 279 найменувань (з них 59 – іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації – 242 сторінки, з них – 176 сторінок основного тексту. Робота містить 10 таблиць і 3 рисунки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; висвітлено методологічну та теоретичну основи і методи; розкрито наукову новизну, практичне значення дослідження; представлено апробацію результатів, публікацій, особистий внесок здобувачки; окреслено структуру та обсяг дисертації. Здобувачкою визначено п'ять завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження проблеми формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки» здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми: розкрито зміст поняття «емотивність»: на засадах міждисциплінарного підходу цей феномен представлено як багатовимірне утворення, що синтезує емоційне переживання, його символічне втілення та художньо-комунікативне відтворення; диференційовано дефініції «емоційність» і «емотивність»; доведено, що емотивність виступає сполучною ланкою між внутрішнім емоційним станом та його комунікативним вираженням; обґрунтовано, що цей феномен забезпечує перетворення суб'єктивних переживань у конкретні семантичні та стилістичні структури, що стає можливим завдяки інтелектуальній обробці та мовленнєвій об'єктивації почуттів; уточнено зміст емотивності художнього тексту; встановлено, що емотивність проявляється одночасно як властивість музичного тексту (через систему емотивів) та як особистісна здатність виконавця резонувати з цим потенціалом; сформульовано ключове визначення поняття «художньо виконавська емотивність здобувачів вищої освіти в контексті фортепіанної підготовки», яке дослідниця розуміє як інтегральну особистісно-професійну якість, яка забезпечує цілеспрямовану трансформацію внутрішнього емоційного досвіду і переживань в інтонаційно-звукову та вербальну форму, мобілізуючи техніко-апаратні, інтонаційно-сміслові, комунікативні й художньо-вербальні ресурси музиканта задля глибокої інтерпретації музичного тексту, комунікації з аудиторією та ефективного педагогічного впливу; уточнено компонентну структуру досліджуваного феномену, що представлена єдністю образно-

резонансного, інтерпретаційно-суб'єктного, комунікативно-репрезентаційного та рефлексивно-методичного компонентів. Зазначена структура обґрунтовується як функціональний механізм, що забезпечує безперервність процесів смислотворення, виконавської репрезентації та трансляції емотивного досвіду здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки.

У другому розділі «Методичні засади формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки» здобувачкою обґрунтовано концептуальні основи формування досліджуваного феномену. Авторкою здійснено успішний перехід від теоретичних напрацювань у площину практико-орієнтованої педагогічної концепції, що дозволило системно представити алгоритм фахового становлення здобувачів у процесі фортепіанної підготовки. Зокрема, у межах розділу здобувачкою доведено, що ефективність формування емотивності забезпечується синергією *наукових підходів*: екзистенційно-феноменологічного (що передбачає орієнтацію на автентичне проживання музики), компетентнісного (забезпечує структурованість підготовки), полікомунікативного (спрямований на активізацію каналів художньої взаємодії) та рефлексивно-евристичного (орієнтує на пошук індивідуального виконавського стилю). Фундаментальним методологічним орієнтиром дослідження виступає герменевтичний принцип. Він постає універсальним регулятивом розробленої системи, що гарантує цілісність інтерпретації та трансформує технічну роботу піаніста у змістовну художньо-педагогічну практику. Сформульовано систему специфічних *принципів*, до яких віднесено: принцип орієнтації на емоційно-образне переживання, принцип функціонально-сислової інтеграції рівнів підготовки, принцип накопичення досвіду багатоканальної комунікації та принцип пошуку особистісно іманентних наративів. Визначено і обґрунтовано педагогічні умови, які безпосередньо забезпечують розвиток досліджуваної якості, а саме: стимулювання особистісно-мотиваційного ставлення до переживання музики, що реалізується через методи емоційно-резонансних асоціацій та аналіз кейсів; проєктування індивідуальних художньо-інтерпретаційних алгоритмів, що сприяє становленню суб'єктної позиції піаніста за допомогою методів імпровізаційної інтерпретації та створення інтерпретаційних мап; створення творчо-полікомунікативного середовища для посилення виконавської впевненості, що передбачає залучення здобувачів до художньо-просвітницьких проєктів та емоційно-драматургічних реконструкцій; систематизація методичної діяльності, яка забезпечує трансформацію виконавського досвіду в професійно-педагогічні моделі через використання відеорефлексії та ведення методичних щоденників.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка методики формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки» дослідниця репрезентує зміст та етапи

експериментальної роботи. Представлено критеріальний апарат дослідження, який включає емоційно-естетичний, концептуально-особистісний, творчо-експресивний та аналітично-едукативний критерії з відповідними показниками до кожного; визначено рівні сформованості художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти: творчо-інтегративний, частково-пошуковий та репродуктивно-фрагментарний; здійснено комплексну педагогічну діагностику стану сформованості художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти за допомогою діагностичного інструментарію (спостереження, анкетування, інтерв'ю, аналіз творчої діяльності, експертне оцінювання). Позитивної оцінки заслуговує той факт, що констатувальний етап дослідження не зводився до формальної реєстрації кількісних даних. Особливої значущості набуває здійснений авторкою якісний аналіз емоційно-виразних інтерпретаційних дій здобувачів, що дозволило глибше розкрити їхній потенціал до художнього самовираження під час фортепіанно-виконавської діяльності. У розділі детально представлено структуру та логіку впровадження авторської методики формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки. Формувальний етап експерименту здійснювався системно через послідовну реалізацію чотирьох етапів: орієнтаційно-едукативного (спрямованого на емоційне занурення та просвітництво); інноваційно-акумулятивного (орієнтованого на активізацію суб'єктної позиції студента та створення персоналізованих інтерпретаційних алгоритмів); проєктно-творчого (сфокусованого на репрезентацію художньо-емотивних інтерпретацій) та узагальнюючо-смыслового, що передбачав рефлексивний аналіз та методичне упорядкування набутого досвіду. У роботі представлено результати комплексного аналізу даних, отриманих під час формувального етапу дослідження. Показники експериментальної групи свідчать про суттєву позитивну динаміку: 40,65% здобувачів досягли творчо-інтерактивного рівня, 50% – частково-пошукового, і лише 9,35% залишилися на репродуктивно-фрагментарному рівні. Водночас у контрольній групі вагомих змін не зафіксовано, а більшість студентів (43,75%) зберегла низькі показники. Отримані дані переконливо доводять дієвість авторської методики Чжен Ланьюе, що статистично підтверджено за допомогою критерію ϕ^* Фішера.

У цілому позитивно оцінюючи виконане дисертаційне дослідження звернемо увагу на деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У підрозділі 3.1 представлено процес проведення констатувального експерименту та схарактеризовано діагностичний інструментарій згідно з обраними критеріями. Разом із тим, на нашу думку, робота значно б виграла від більш детальної конкретизації того, які саме діагностичні процедури застосовувалися для вимірювання кожного окремого показника в межах визначеного критеріального апарату.
2. Варто звернути увагу на певну термінологічну неузгодженість у тексті анотації, де назви рівнів сформованості художньо-виконавської

емотивності для різних груп респондентів у контрольній та експериментальній групах не збігаються. Проте у основному тексті дисертації (зокрема в третьому розділі та загальних висновках) ця розбіжність відсутня, а рівні класифіковано ідентично для обох груп, що свідчить про суто технічний характер помилки під час оформлення анотації.

Проте висловлені зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

Висновок: дисертація Чжен Ланьюе «Формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, містить власні ідеї й напрацювання автора, є актуальним, самостійно виконаним, завершеним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Чжен Ланьюе, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теоретичної,
музично-інструментальної
та вокальної підготовки
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Оксана ГОРОДЖАНКІНА